

FOREIGN TRADE ANALYSIS OF DENİZLİ PROVINCE

DOI: 10.17261/Pressacademia.2018.984

PAP-IFC- V.8-2018(16)-p.71-75

Aysun Karadayi

Pamukkale University, Management Department, Denizli, Turkey.

aysun.karadayi@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0485-5773

To cite this document

Karadayi, A. (2018). Foreign trade analysis of Denizli province. PressAcademia Procedia (PAP), V.8, p.71-75.

Permanent link to this document: <http://doi.org/10.17261/Pressacademia.2018.984>

Copyright: Published by PressAcademia and limited licenced re-use rights only.

ABSTRACT

Purpose- In this study, for the period 2012-2016, foreign trade data on Denizli and Turkey basis were examined and provincial and country-level evaluations were carried out by the comparison method.

Methodology- The export and import concentration ratios for Denizli were calculated and subsequently market and sectoral concentration conditions on the provincial level were evaluated. In addition, export and import concentration coefficients for Denizli were calculated and the sectors that are prominent in provincial foreign trade were determined.

Findings- The results showed that even though fluctuations in the period examined, Denizli has a certain foreign trade trend and that the sectoral concentration in the foreign trade of the province is higher than the market concentration of it.

Conclusion- Sectoral concentration may not be considered as a negative situation if it is derived from a real specialization in the concentrated sectors and thus high value-added production. The production and export strategy of the province can be established both on the basis of increasing the value-added in certain sectors and also on increasing the sector and product diversity in production and export.

Keywords: Denizli, concentration ratio, concentration coefficient, market concentration, sectoral concentration.

JEL Codes: F10, F14, O24

DENİZLİ İLİ DİŞ TİCARET ANALİZİ

ÖZET

Amaç- Bu çalışmada 2012-2016 dönemi için Denizli ve Türkiye bazında dış ticaret verileri incelenmiştir ve il ve ülke düzeyinde karşılaştırma yöntemi ile değerlendirmeler yapılmıştır.

Yöntem- Denizli ili için ihracat ve ithalat yoğunlaşma oranları hesaplanarak pazar ve sektörel yoğunlaşma durumları değerlendirilmiştir. Ayrıca ihracat ve ithalat yoğunlaşma katsayıları hesaplanarak il dış ticaretinde öne çıkan sektörler tespit edilmiştir.

Bulgular- Ulaşılan sonuçlar incelenen dönemde dalgalanmalar olsa da Denizli'nin belli bir dış ticaret eğilimine sahip olduğunu ve il dış ticaretinde sektörel yoğunlaşmanın pazar yoğunlaşmasından daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Sonuç- Sektörel yoğunlaşma eğer yoğunlaşılan sektörlerde gerçek bir uzmanlaşma olmasından ve bu sayede yüksek katma değerli üretim yapılmasından kaynaklanıyorsa olumsuz bir durum olarak değerlendirilmeyebilir. İlin üretim ve ihracat stratejisi belli sektörlerde katma değer artışı sağlanması üzerine kurulabileceği gibi üretim ve ihracatta sektör ve ürün çeşitliliğinin artırılması üzerine de kurulabilir.

Anahtar Kelimeler: Denizli, yoğunlaşma oranı, yoğunlaşma katsayısı, pazar yoğunlaşması, sektörel yoğunlaşma.

JEL Kodları: F10, F14, O24

1. GİRİŞ

Yoğunlaşma Analizi bölgelerin ekonomik faaliyetler yönünden karşılaştırılması ve görece olarak uzmanlaştığı sektörlerin tespitinde kullanılmaktadır. Daha çok bölgesel iktisat çalışmalarında yaygınlıkla kullanılan Analiz ile bölgelerin sektör düzeyinde mukayeseli üstünlükleri ortaya konulabilmektedir (Bayraktutan vd., 2012; Çamlıca vd., 2016; İskenderoğlu, 2017; Sungur, 2015)

Yoğunlaşma oranı veya katsayısı, kolay hesaplanması özelliği nedeniyle bu analizde yaygın olarak kullanılan yoğunlaşma ölçüleridir. Dış ticarete yoğunlaşma oranı esas olarak, belli sayıdaki firma, ürün, sektör veya ülkenin toplam paylarını ifade eden bir kavramdır. Yoğunlaşma oranı "0 ile 100" arasında bir değer almakta ve aşağıda belirtilen formül yardımıyla hesaplanmaktadır. Formülde, CR_m yoğunlaşma oranını, P_i ise firma, ürün, sektör veya ülkenin payını göstermektedir (Erka vd., 2016: 1831; Kaynak vd., 2011:47).

$$CR_m = \sum_{i=1}^m P_i * 100$$

İhracat (veya ithalat) yoğunlaşma katsayısı ise il sektör ihracatının (veya ithalatının) il toplam ihracatındaki (veya ithalatındaki) payının, sektörün ülke toplam ihracatındaki (veya ithalatındaki) payına oranlanması ile hesaplanmaktadır ve sektörün ülke ihracatındaki (veya ithalatındaki) görece üstünlüğünü ifade etmektedir. İl ihracat (ithalat) yoğunlaşma katsayısı (PECR) ise aşağıda gösterilen formül yardımıyla hesaplanmaktadır (GEKA, 2018: 85-86).

$$PECR = (X_{ij}/X_i) / (X_j/X)$$

X_{ij} : i ilinde j sektörünün ihracatı (ithalatı)
 X_i : i ilinin toplam ihracatı (ithalatı)

X_j : Türkiye'deki j sektörünün toplam ihracatı (ithalatı)
 X : Türkiye'nin toplam ihracatı (ithalatı)

Katsayının 1'den büyük olması durumunda sektörün öne çıktığı ve uzmanlaşmanın söz konusu olduğu ifade edilir. Yoğunlaşma oranı ve katsayısı genellikle istihdam verileri kullanılarak hesaplanırsa da üretim, katma değer, ihracat (veya ithalat) verileri kullanılarak da hesaplanabilmektedir (Sungur, O., 2015: 323).

2. VERİ VE BULGULAR

2.1. Genel Dış Ticaret Görünümü

2016 yılında Denizli'de 737 milyon USD dış ticaret fazlası verilmiştir; 2,4 milyar USD ihracat, 1,6 milyar USD ithalat yapılmıştır. Aynı yıl, Türkiye genelinde ise 56 milyar USD dış ticaret açığı verilmiştir; toplam 142 milyar USD ihracat, 198 milyar USD ithalat yapılmıştır.

Tablo 1: Dış Ticaretin Gelişimi (Milyon USD)

Yıllar	Denizli			Türkiye		
	İhracat	İthalat	Denge	İhracat	İthalat	Denge
2012	2.623	2.262	360	152.461	236.545	-84.083
2013	2.741	2.208	533	151.802	251.661	-99.858
2014	2.815	2.177	639	157.610	242.177	-84.566
2015	2.516	1.902	614	143.838	207.234	-63.395
2016	2.403	1.666	737	142.529	198.618	-56.088
Yıllık Ort. Artış (%)	-1,97	-7,21	20,99	-1,67	-4,27	-9,63

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Türkiye toplam dış ticaretinin aksine Denizli dış ticaret fazlası vererek ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. 2012 – 2016 döneminde Denizli'de ihracattaki yıllık ortalama %1,97 azalışa karşın ithalatta %7,2 düşüş gerçekleşmesi dış ticaret fazlasının artmasına yol açmıştır. Türkiye genelinde ise son yıllarda ithalatta meydana gelen düşüş ihracatta meydana gelen düşüşten daha fazla olduğu için dış ticaret açığı azalmıştır; ihracattaki ortalama %1,6 oranındaki düşüşe karşın ithalat %4,2 oranında azalmıştır.

Denizli ihracatı ana sektörler itibarıyla incelendiğinde, il ihracatında başı çeken ana sektörün imalat sanayii olduğu görülmektedir. İmalat sanayi ihracatı son üç senede %15 oranında gerileme gösterse de, ilin toplam ihracatının yaklaşık %96'sını oluşturmaktadır. İlde 2016 yılı itibarıyla dış ticaret fazlasının %97'si imalat sanayiinden kaynaklanmaktadır. Denizli ithalatı ana sektörler itibarıyla incelendiğinde, ihracatta olduğu gibi ithalatta da başı çeken sektör imalat sanayiidir. İmalat sanayii ithalatı, il toplam ithalatının yaklaşık %95'ini kapsamaktadır. Yıllar itibarıyla il ihracat ve ithalatının ana sektörler göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Denizli İli İhracat ve İthalatının Ana Sektörlere Göre Dağılımı (Milyon USD)

ISIC Adı	İhracat			İthalat			Dış Ticaret Dengesi		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	44	44	47	106	115	72	-67	-76	-25
Madencilik ve Taşocakçılığı	60	46	57	0	17	7	60	29	50
İmalat Sanayi	2.711	2.426	2.299	2.061	1.770	1.587	650	656	712
Toplam	2.815	2.516	2.403	2.167	1.902	1.666	648	614	737
Yüzde Dağılım (%)									
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	1,56	1,75	1,96	4,89	6,05	4,32	-9,57	-11,56	-3,39
Madencilik ve Taşocakçılığı	2,13	1,83	2,37	0,01	0,89	0,42	9,22	4,72	6,78
İmalat Sanayi	96,31	96,42	95,67	95,10	93,06	95,26	100,35	106,84	96,61

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

2.2. Pazar Yoğunlaşma Oranı İle İl Dış Ticaretinin Analizi

Denizli, 2016 yılı itibarıyla toplam 180 ülkeye ihracat yapmıştır. İhracatın büyük kısmı Avrupa ülkeleri ve ABD'yi kapsamaktadır. Başlıca en çok ihracat yapılan ülkeler, Almanya, İngiltere ve ABD'dir. Ülke yoğunlaşma oranı anlamına gelen CR değerinin ihracat kaleminde yüksek

olması, ihracatın az sayıda ülkeye yapıldığı anlamına gelmektedir. İilde en çok ihracatın yapıldığı ilk dört ülkenin payını gösteren **CR₄** değeri %37 olarak gerçekleşmiş olup bu oran orta derecede pazar yoğunlaşması olduğunu göstermektedir.

2016 yılı itibarıyla Denizli ithalat verileri incelendiğinde, ithalatta en büyük payını Rusya Federasyonu'na ait olduğu görülmektedir. İlin en çok ithalat yaptığı ilk dört ülkenin payını gösteren **CR₄** değeri, 2016 yılında %50 olarak gerçekleşmiş olup bu oran yüksek derecede pazar yoğunlaşması olduğunu göstermektedir. Hesaplanan yoğunlaşma oranları Denizli ihracat pazarının birkaç ülkeye bağlı olmadığını ve ithalat pazarının, ihracat pazarına göre daha dar olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Denizli İli İhracat ve İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı (2016)

CR _i	Ülke	İhracat		CR _i Oranı (%)	Ülke	İthalat		CR _i Oranı (%)
		Milyon USD	Pay (%)			Milyon USD	Pay (%)	
CR ₁	Almanya	268	11,2	11,2	Rusya Fed.	285,6	17,1	17,1
CR ₂	İngiltere	240	10,0	21,1	Kazakistan	275,1	16,5	33,7
CR ₃	ABD	198,3	8,3	29,4	Özbekistan	145,9	8,8	42,4
CR ₄	İtalya	174,1	7,2	36,6	Çin	132,4	7,9	50,4
CR ₅	Fransa	119,5	5,0	41,6	Türkmenistan	83,3	5,0	55,4
CR ₆	İsrail	104,2	4,3	45,9	Ukrayna	81,9	4,9	60,3
CR ₇	Hollanda	98,8	4,1	50,1	Almanya	61,7	3,7	64,0
CR ₈	Romanya	70,2	2,9	53,0	ABD	58,1	3,5	67,5
CR ₉	İspanya	54,7	2,3	55,3	İspanya	56,7	3,4	70,9
	Toplam	2.403	100,0		Toplam	1.666	100,0	

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

2.3.Sektörel Yoğunlaşma Oranı İle İli Dış Ticaretinin Analizi

Alt sektörler göre dağılıma bakıldığında Denizli ihracatında, Tekstil Ürünleri sektörü ilk sırada yer almaktadır. Sektör ihracatı 2014 yılında 921 milyon USD'nin üstüne çıksa da 2015 yılında 824 milyon USD seviyesine gerilemiş ardından 2016 yılında 915 milyon USD seviyesine çıkmıştır. Ana Metal Sanayi, Giyim Eşyası ve Metal Eşya Sanayi sektörlerinde ihracat sürekli bir azalış trendine girmiştir ve sırasıyla %34, %12 ve %38 düzeylerinde azalış gerçekleşmiştir. Diğer yandan Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik, Tarım ve Hayvancılık ile Gıda Ürünleri ve İçecek sektörlerinde sürekli bir artış trendi oluşmuştur ve sırasıyla %75, %33 ve %13 düzeylerinde artış gerçekleşmiştir.

2012 ve 2016 yılları için Denizli ihracatında ilk 4 sektörün toplam payını gösteren **CR₄** değerleri sırasıyla %77 ve %76 olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren **CR₈** değerleri sırasıyla %95 ve %94 olarak hesaplanmıştır. %70'in üzerindeki CR değerleri çok yüksek derecede yoğunlaşma olduğunu gösterir ve bu durum bir taraftan o ilin o sektörlerde uzmanlaştığını gösterirken diğer taraftan ilin o sektörlerle bağımlı olduğu anlamına gelir.

Tablo 4: Denizli İhracatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı (%)

CR _i	2012			2016		
	ISIC Adı	Pay (%)	CR _i (%)	ISIC Adı	Pay (%)	CR _i (%)
CR ₁	Tekstil Ürünleri	33,0	33,0	Tekstil Ürünleri	38,1	38,1
CR ₂	Ana Metal Sanayi	19,8	52,8	Ana Metal Sanayi	14,2	52,3
CR ₃	Giyim Eşyası	13,6	66,4	Giyim Eşyası	13,0	65,3
CR ₄	B.Y.S. Elektrikli Makina ve Cihazlar	10,3	76,6	B.Y.S. Elektrikli Makina ve Cihazlar	10,3	75,6
CR ₅	Metal Eşya Sanayi	9,2	85,9	Metalik Olm. Diğ. Mineral Ürünler	6,7	82,3
CR ₆	Metalik Olm. Diğ. Mineral Ürünler	5,4	91,3	Metal Eşya Sanayi	6,2	88,5
CR ₇	Gıda Ürünleri ve İçecek	2,1	93,4	Gıda Ürünleri ve İçecek	2,8	91,3
CR ₈	B.Y.S. Makine ve Teçhizat	1,5	94,9	Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik	2,4	93,7
CR ₉	Tarım ve Hayvancılık	1,3	96,3	Tarım ve Hayvancılık	2,0	95,6
CR ₁₀	Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik	1,2	97,5	B.Y.S. Makine ve Teçhizat	1,5	97,1

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Denizli ithalatında, alt sektörler göre dağılıma bakıldığında Ana Metal Sanayi sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Sektör ithalatı, il toplam ithalatının 2016 yılında %61'ini oluşturmaktadır. Pek çok sektörde ithalat tutarının 2016 yılında 2012 yılına göre azaldığı görülmekle beraber B.Y.S. Elektrikli Makine ve Cihazlar ile Ağaç ve Mantar Ürünleri sektörleri ithalat tutarlarında artış meydana geldiği görülmektedir; söz konusu artış sırasıyla %68 ve %31 düzeyindedir. En fazla düşüşün Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri ve Nükleer Yakıtlar sektörü ile Gıda Ürünleri ve İçecek sektörü, Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri sektörlerinde meydana gelmiş olması dikkat çekicidir;

söz konusu azalış sırasıyla %166, %122 ve %99 düzeyindedir. Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri ve Nükleer Yakıtlar sektörü ithalatındaki azalışı Denizli’de doğalgaz kullanımının yaygınlaşmasına bağlamak yanlış olmayacaktır.

Denizli ithalatında 2012 ve 2016 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ değerleri sırasıyla %87 ve %85 olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR₈ değerleri sırasıyla %96 ve %95 olarak hesaplanmıştır. %70’in üzerindeki CR değerleri çok yüksek derecede yoğunlaşma olduğunu gösterir ve bu durum o sektörlerdeki ürünlerin tedarikinde sıkıntı yaşanması halinde o ilin ekonomisinin zarar görebileceği anlamına gelir.

Tablo 5: Denizli İthalatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı (%)

CR _i	2012			2016		
	ISIC Adı	Pay (%)	CR _i (%)	ISIC Adı	Pay (%)	CR _i (%)
CR ₁	Ana Metal Sanayi	65,6	65,6	Ana Metal Sanayi	60,7	60,7
CR ₂	Tekstil Ürünleri	11,0	76,6	Tekstil Ürünleri	12,7	73,4
CR ₃	Kimyasal Madde ve Ürünler	6,1	82,7	Kimyasal Madde ve Ürünler	5,8	79,2
CR ₄	B.Y.S. Makine ve Teçhizat	4,7	87,4	B.Y.S. Makine ve Teçhizat	5,4	84,6
CR ₅	Tarım ve Hayvancılık	4,2	91,7	Tarım ve Hayvancılık	4,3	88,9
CR ₆	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	2,8	94,5	Radyo, TV, Haberleşme Cihazları	2,4	91,3
CR ₇	Kok Kömürü, Petrol Ürn., Nük. Yak.	1,1	95,6	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	1,9	93,2
CR ₈	Plastik ve Kauçuk Ürünleri	0,8	96,4	B.Y.S. Elektrikli Makina ve Cihazlar	1,7	94,9
CR ₉	Metal Eşya Sanayi	0,7	97,1	Ağaç ve Mantar Ürünleri	1,2	96,1
CR ₁₀	Ağaç ve Mantar Ürünleri	0,6	97,7	Plastik ve Kauçuk Ürünleri	0,6	96,7

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

2.4.Yoğunlaşma Katsayısı İle İl Dış Ticaretinde Öne Çıkan Sektörler

Yoğunlaşma analizi yapılırken, 2012-2016 dönemine ait dış ticaret verileri kullanılmış olup, öne çıkan sektörler hesaplanırken katsayının tüm yıllarda 1’in üstünde olması gerekliliği dikkate alınmıştır. Yoğunlaşma katsayılarının tamamı için, 1’in üzerindeki değerler sektörün Denizli’deki görece üstünlüğünü (avantajını) ifade etmektedir. Buna göre Denizli ihracatına bakıldığında, yoğunlaşma katsayısı en yüksek sektör Tekstil Ürünleri sektörüdür. İlde diğer öne çıkan sektörler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Denizli İhracatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma Katsayıları

Sektör Adı	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
Tekstil Ürünleri	3,80	3,14	3,35	3,47	4,01	3,55
B.Y.S. Elektrikli Makine ve Cihazlar	2,67	2,57	2,94	3,98	2,80	2,99
Metalik Olm. Diğ. Mineral Ürünler	2,02	2,01	2,24	2,41	2,65	2,27
Metal Eşya Sanayi	2,14	1,84	1,55	1,40	1,45	1,68
Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik	1,19	1,70	1,77	1,62	2,09	1,67
Giyim Eşyası	1,73	1,69	1,52	1,47	1,49	1,58
Ana Metal Sanayi	1,04	1,79	1,77	1,21	1,14	1,39
Balıkçılık		0,69	0,83	0,79		0,77
Maden Kömürü, Linyit ve Turb		0,05	0,01	0,00	2,09	0,54
Tarım ve Hayvancılık	0,40	0,42	0,37	0,39	0,52	0,42
Gıda Ürünleri ve İçecek	0,34	0,31	0,34	0,50	0,40	0,38
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	0,23	0,19	0,17	0,18	0,14	0,18

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Denizli ithalatında Ana Metal Sanayi, yoğunlaşma katsayısının en yüksek olduğu sektördür. Tekstil Ürünleri sektörü ise tıpkı ihracatta olduğu gibi ithalatta da yoğunlaşma katsayısının yüksek olduğu bir sektördür; öyle ki ikinci en yüksek yoğunlaşma katsayısına sahiptir. Denizli’de ithalatın yoğunlaştığı diğer sektörler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7: Denizli İthalatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma Katsayıları

Sektör Adı	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
Ana Metal Sanayi	5,85	4,89	5,67	5,38	5,41	5,44
Tekstil Ürünleri	4,79	4,84	4,73	4,65	5,23	4,85
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	1,90	2,20	1,66	1,55	1,09	1,68

Ağaç ve Mantar Ürünleri	1,01	1,20	1,75	1,55	2,07	1,52
Tarım ve Hayvancılık	1,38	0,03	1,39	1,78	1,24	1,16
Metalik Olm. Diğ. Mineral Ürünler	0,51	0,49	0,58	0,53	0,54	0,53
B.Y.S. Makine ve Teçhizat	0,54	0,50	0,66	0,39	0,51	0,52
Metalik Olm. Diğ. Mineral Ürünler	0,51	0,49	0,58	0,53	0,54	0,53
B.Y.S. Makine ve Teçhizat	0,54	0,50	0,66	0,39	0,51	0,52
Maden Kömürü, Linyit ve Turb				0,60	0,30	0,45
B.Y.S. Elektrikli Makine ve Cihazlar	0,12	0,29	0,74	0,64	0,41	0,44
Kimyasal Madde ve Ürünler	0,45	0,33	0,33	0,40	0,40	0,38

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

3.SONUÇ

Bu çalışmada 2012-2016 dönemi için Denizli ili dış ticaret verileri incelenmiştir. Türkiye toplam dış ticaretinin aksine Denizli ili dış ticaret fazlası vererek Türkiye'nin dış ticaret açığına olumlu katkı sağlamaktadır. Denizli dış ticareti ana sektörler itibariyle incelendiğinde hem ihracatta hem de ithalatta başı çeken sektörün imalat sanayii olduğu görülmektedir.

Hesaplanan yoğunlaşma oranları Denizli ihracat pazarının birkaç ülkeye bağlı olmadığını ve ithalat pazarının, ihracat pazarına göre daha dar olduğunu göstermektedir. İde en çok ihracat yapılan ilk dört sektör, toplam il ihracatının %76'sına karşılık gelmektedir; en çok ithalat yapılan ilk dört sektör, toplam il ithalatının %85'ine karşılık gelmektedir. CR4 yoğunlaşma düzeyinin %70'ten büyük olması çok yüksek derecede sektörel yoğunlaşma olduğunu göstermektedir.

Yoğunlaşma katsayısı ile il ihracat ve ithalatında öne çıkan ve uzmanlaşmanın söz konusu olduğu sektörler tespit edilmiştir. Buna göre il ihracatında öne çıkan sektörler; Tekstil Ürünleri, B.Y.S. Elektrikli Makine ve Cihazlar, Metalik Olm. Diğ. Mineral Ürünler, Metal Eşya Sanayi, Taşocaklığı ve Diğer Madencilik, Giyim Eşyası ve Ana Metal Sanayii'dir. İthalatta öne çıkan sektörler; Ana Metal Sanayii, Tekstil Ürünleri, Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri, Ağaç ve Mantar Ürünleri, Tarım ve Hayvancılık'tır.

Denizli'nin dış ticaretinde sektörel yoğunlaşmanın pazar yoğunlaşmasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sektörel yoğunlaşma eğer yoğunlaşılacak sektörlerde gerçek bir uzmanlaşma olmasından ve bu sayede yüksek katma değerli üretim yapılmasından kaynaklanıyorsa olumsuz bir durum olarak değerlendirilmeyebilir. İlin üretim ve ihracat stratejisi belli sektörlerde katma değer artışı sağlanması üzerine kurulabileceği gibi üretim ve ihracatta sektör ve ürün çeşitliliğinin artırılması üzerine de kurulabilir. Özellikle kaynakların sınırlı olduğu durumlarda, kısa vadede, yoğunlaşmanın en yüksek olduğu sektörlerle odaklanılması uygulanan stratejilerden daha hızlı sonuç alınmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Bayraktutan, Y., Tüylüoğlu Ş., Özbilgin M. (2012). Lojistik Sektöründe Yoğunlaşma Analizi ve Lojistik Gelişmişlik Endeksi: Kocaeli Örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. 4(3): 61-71.

Çamlıca, Z., Akar, G., Şenkayas, H. (2016). TR32 Bölgesinin Lojistik Açısından Analizi. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*. 1(2): 73-88.

Erkan, B. & Sunay, Z. Fatih (2016). Türkiye'nin İhracatının Yoğunlaşma Perspektifinde Analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları*.

GEKA (T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı) (2018). Aydın Serbest Bölgesi Fizibilite Etüdü. Yayınlanmamış Rapor, 76-83.

İskenderoğlu, Ö. , Gülseren, M . (2017). Bölgesel Kalkınmada Etkili Faktörlerin Yoğunlaşma Katsayısı İle İncelenmesi: Niğde İli Örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 7 (2): 18-34.

Kaynak, S. & Ari, Y. Onur (2011). Türk Otomotiv Sektöründe Yoğunlaşma: Binek ve Hafif Ticari Araçlar Üzerine Bir Uygulama. *Ekonomik Yaklaşım*. 22(80): 39-58.

Sungur, O. (2015). TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) Bölgesinde Sektörel Yoğunlaşmanın ve Yoğunlaşma Dinamiklerinin Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 13(3): 316-341. DOI: 10.11611/JMER695

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). Dış Ticaret İstatistikleri. <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist>. Erişim: 22.08.2018